



RZECZPOSPOLITA POLSKA

Warszawa, dnia 06. 02. 2017 r.

**PIERWSZY ZASTĘPCA
PROKURATORA GENERALNEGO
PROKURATOR KRAJOWY**

PK I BP 025.301.2016

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

Pan

L. dz.

Adam Podgórski

Data wpływu 08. 02. 2017

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

Szenaryj Paio Miśdne

W odpowiedzi na pismo z dnia 6 grudnia 2016 r., nr GMS-WP-173-339/16, dotyczące poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, przekazanego Prokuratorowi Generalnemu do wyrażenia opinii w trybie art. 3 § 1 pkt 12 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Jedną z podstawowych zasad obowiązującej w Polsce procedury karnej jest zasada prawdy materialnej, sformułowana w art. 2 § 2 k.p.k. Jak wskazuje się w piśmiennictwie: „Sformułowana w art. 2 § 2 zasada prawdy ma doniosłe znaczenie dla całego postępowania. Wprowadza ona wymóg opierania wszelkich rozstrzygnięć na prawdziwych ustaleniach faktycznych. W orzecznictwie pod rządem podobnego przepisu w k.p.k. z 1969 r. (art. 2 § 1 pkt 2) zasadnie przyjmowano, że oznacza to zobligowanie wszystkich organów procesowych do dołożenia – niezależnie od woli stron – maksymalnych starań i wyczerpania wszelkich dostępnych środków dla poznania prawdy (...). Zasada prawdy wiąże wszystkie organy procesowe, przeto także w postępowaniu przygotowawczym dążyć należy do wykrycia tego, co naprawdę zaszło i jak w rzeczywistości wyglądają fakty podlegające następnie ocenie prawnej. Wybiórcza i niepełna interpretacja niektórych okoliczności,

przy jednoczesnej rezygnacji z dokonywania czynności niezbędnych dla pełnej realizacji zasady prawdy, zwłaszcza zaniechania poszukiwania dalszych dowodów, stanowi istotną wadę postępowania przygotowawczego.” (komentarz Tomasza Grzegorzcyka do art. 2 k.p.k., Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Kantor Wydawniczy Zakamycze 2003, tezy 6 i 9).

Drugą istotną zasadą procesu karnego jest zasada legalizmu, ujęta w art. 10 § 1 k.p.k. Wynika z niej, że organ powołany do ścigania przestępstw jest obowiązany do wszczęcia i przeprowadzenia postępowania przygotowawczego, co obejmuje również przeprowadzenie czynności dowodowych niezbędnych w tym postępowaniu.

Dwie przedstawione wyżej zasady mają charakter fundamentalny. Dla organu procesowego są one wiążące. Organ postępowania karnego, przeprowadzając dowody i ustalenia faktyczne ma obowiązek uwzględniać zasadę prawdy materialnej i zasadę legalizmu. Nie może kierować się całkowitą uznaniowością ani oportunistycznym, zwłaszcza przy rozstrzyganiu o potrzebie prowadzenia czynności dowodowych.

Projektowane zmiany w Kodeksie postępowania karnego stanowią efekt zignorowania wskazanych wyżej zasad. Projektodawcy wyszli z założenia, że zasada prawdy materialnej i zasada legalizmu powinny podlegać ograniczeniu w określonych kategoriach spraw, w których decyzja o przeprowadzeniu niektórych czynności dowodowych, i to o pierwszoplanowym – z uwagi na przedmiot postępowania – znaczeniu, powinna należeć do sfery dyspozytywnej stron postępowania, w szczególności osób wykonujących prawa pokrzywdzonego, i podlegać ich kontroli.

Autorzy projektu nie wskazali, z czego wywodzą przekonanie, że taki właśnie stan byłby prawidłowy. Można więc jedynie stwierdzić, że przekonanie to pozostaje w zasadniczej sprzeczności z przywołanymi kardynalnymi zasadami procesu karnego.

Niezależnie od powyższej uwagi o charakterze ogólnym, również poszczególne unormowania objęte ramami przedstawionego do zaopiniowania projektu uzasadniają zgłoszenie istotnych zastrzeżeń.

Projekt przewiduje dodanie do art. 209 k.p.k. nowego przepisu, oznaczonego jako § 6, stanowiącego, że: „*W uzasadnionych przypadkach prokurator albo sąd może odstąpić od przeprowadzenia oględzin lub otwarcia zwłok, o którym mowa w § 1*”.

W § 1 art. 209 mowa jest o sytuacji, kiedy zachodzi podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci. Przepis ten ma zastosowanie w sprawach o zabójstwo, o nieumyślne spowodowanie śmierci oraz o inne czyny, wskutek lub w następstwie których doszło do zgonu człowieka.

Zgodnie z projektem, ilekroć będzie zachodziło podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci, prokurator nie będzie miał obowiązku przeprowadzać ani oględzin, ani otwarcia zwłok — a tym samym nie będzie zobowiązany ustalić, czy rzeczywiście doszło do przestępnego spowodowania śmierci. W sprawach tego rodzaju oględziny i sekcja zwłok stanowią podstawowe i niezbędne czynności dowodowe, bez których w większości przypadków niemożliwe będzie ustalenie, czy doszło do przestępstwa i w jaki sposób ofiara została pozbawiona życia. Bez tych czynności dowodowych postępowanie karne w takich sprawach w praktyce staje się bezprzedmiotowe.

Projektodawcy proponują więc, aby nawet pomimo okoliczności nasuwających podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci prokurator nie był zobligowany do ustalenia elementarnych faktów na podstawie czynności dowodowych o kardynalnym znaczeniu. Podkreślenia przy tym wymaga fakt, iż projektodawcy w treści zaproponowanego przepisu ani w uzasadnieniu projektu nie wskazują przykładów „uzasadnionych przypadków”, które zgodnie z projektem czynnościom dowodowym w postaci oględzin zwłok i autopsji nadawałyby charakter czynności fakultatywnych, a decyzji prokuratora lub sądu o odstąpieniu od tych czynności charakter w pełni arbitralny i niepodlegający w praktyce jakiegokolwiek kontroli.

Wadliwość zaproponowanego rozwiązania, pozostającego w sprzeczności zarówno z kardynalnymi zasadami procesu karnego, jak i z konstytucyjnie chronionymi wartościami, na czele z wymogiem zapewnienia przez Rzeczypospolitą Polską swoim obywatelom prawnej ochrony życia (art. 38 Konstytucji), której warunkiem jest skutecznie ściganie przestępstw godzących w życie ludzkie, jest tak oczywista, iż wyłącza celowość prowadzenia dalszych rozważań w tym zakresie.

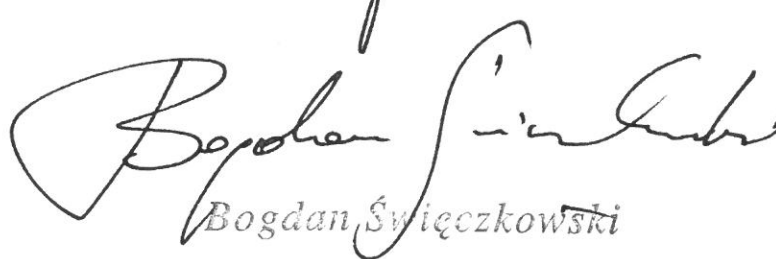
Projektowana zmiana dotycząca art. 210 k.p.k. również stanowi rezultat niedostatecznego poszanowania podstawowych zasad procedury karnej, skutkując pominięciem przez projektodawców racji przemawiających za obecnym

rozwiązaniem, nieprzewidującym zaskarżalności podjętych w toku procesu karnego decyzji o ekshumacji.

Ekshumacja w procesie karnym to czynność służąca uzyskaniu dowodu. Ma ona charakter wyłącznie instrumentalny, sprowadza się bowiem do wyjęcia zwłok z grobu w tym celu, aby możliwe było dokonanie dalszych czynności dowodowych, w postaci oględzin i otwarcia zwłok. Ekshumacja dotyczy więc jedynie sytuacji, kiedy zachodzi podejrzenie, że śmierć była skutkiem przestępstwa, a zatem niezbędne jest ustalenie przyczyn zgonu.

Kodeks postępowania karnego nie przewiduje zażaleń na czynności zmierzające do uzyskania dowodu, chyba że mogą one naruszyć chronione prawem dobra rangi konstytucyjnej, jak np. wolność osobistą lub nienaruszalność mieszkania. W wypadku ekshumacji tej rangi dobra nie zostają naruszone, co oznacza, że zażalenie na postanowienie o zarządzeniu ekshumacji jest z prawnego punktu widzenia zbędne. Dostrzec przy tym ponadto należy, iż skoro ustawodawca słusznie nie przewidział zażaleń na czynności dowodowe w postaci oględzin i otwarcia zwłok, tym bardziej zbędne jest zaskarżalności czynności, której celem jest wyłącznie faktyczne umożliwienie przeprowadzenia tych dowodów.

Z powyższych względów przedłożony projekt ustawy nie zasługuje na poparcie.

2 prawnik

Bogdan Święczkowski